

TURİZM EĞİTİMİ LİSANS MEZUNLARI VE İSTİHDAM DURUMLARI
Tourism Education Bachelor's Degrees Holders and Their Employment Situation

* Doç. Dr. Saadet Pınar TEMİZKAN
**Coşkun CEVİZ
*** Doç. Dr. Duran CANKUL

ÖZET

Turizm sektöründe yapılan araştırmalar incelendiğinde, sektörde çalışanların ağırlıklı olarak turizm eğitimi almamış kişilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu nedenle araştırmanın temel amacı lisans düzeyinde turizm eğitimi almış olan mezunların istihdam durumları ve bu konudaki düşüncelerinin belirlenmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde araştırmada, nitel veri toplama yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Türkiye genelinde devlet ve vakıf üniversitelerden mezun olan turizm lisans mezunları oluşturduğundan görüşme formu çevrimiçi oluşturulmuştur. Bu doğrultuda veriler çevrimiçi platformda 714 kişiden görüşme formu aracılığı ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında çözümlenmiş, betimsel analiz ve sayısal analize tabi tutulmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar; turizm lisans mezunu katılımcıların yarısından fazlasının lisans eğitimi alınan bölümü isteyerek tercih ettiğini ve lisans mezuniyeti sonrasında yapmayı düşündüklerini, ancak mezuniyet sonrası turizm lisans mezunlarının %49,2'sinin sektörü terk ettiğini, sadece %35,6'sının turizm alanında çalıştığını ve katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%72,8) turizm lisans eğitimi almayı yakınlarına tavsiye etmeyi düşünmediklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turizm Eğitimi, Turizm Lisans Mezunları, İstihdam.

<https://doi.org/10.32958/gastoria.556416>

Yayın Bilgileri

Geliş Tarihi: 20.04.2019

Kabul tarihi: 17.08.2019

Yayın tarihi: 31.10.2019

Yazar Bilgileri

*ORCID:

* 0000-0002-8200-9564

*** 0000-0001-5067-6904

*Email:

*pinartemizkan@hotmail.com

**coskunceviz@hotmail.com

***durancankul@hotmail.com

ABSTRACT

When the researches in the tourism sector are examined, it has been determined that the employees in the sector are mainly composed of people who have not received tourism education. Therefore, the main aim of the study is to determine the employment status of the graduates who have received tourism education at the bachelor's degrees and their thoughts on this subject. In this study, semi-structured interview technique was used in qualitative data collection methods. The population of the study, graduates of state and foundation universities across Turkey that generate tourism bachelor's degrees from the online interview form was created. In this context, 714 data were obtained via the online interview form prepared in interactive environment. The obtained data were analyzed in computer environment, descriptive analysis and numerical analysis were performed. Results obtained from the research; more than half of the tourism bachelor's degrees willingly prefer the part of the bachelor's degree, and %49.2 of the bachelor's degrees of the postgraduate education leave the sector, only %35.6 of them work in the field of tourism. the majority (72.8%) show that tourism does not intend to recommend undergraduate education to their relatives.

Keywords: Tourism, Tourism Education, Tourism Bachelor's Degree, Employment.

GİRİŞ

Turizm sektörü geçmişten günümüze hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler tarafından yoğun şekilde ilgi gösterilen bir sektör olma özelliğini korumaktadır (Yıldız, 2011: 54). Bunun en önemli nedeni ise, turizm sektörünün dünya çapında en hızlı gelişen ve büyüyen sektörlerin başında yer almasıdır.

Turizm uluslararası kültürel ve toplumsal iletişimi sağlayıcı ve bütünleştirici etkisi ile dünya barışının korunmasında büyük payı olan ve döviz girdisini artırıcı ve istihdam sağlayıcı özellikleriyle ulusal ekonomiye katkıda bulunan önemli bir sektördür. Bu nedenle rekabeti en fazla olan sektörlerden biridir. Söz konusu rekabet daha kaliteli bir hizmet sunma yarışı içerisinde gerçekleşmektedir (Kılıç, 2014: 420). Hizmetin kaliteli olması ise personelin eğitim düzeyiyle doğru orantılıdır. Alınan eğitimin seviyesinin yüksek olması sunulan hizmetin kalitesini arttırmaktadır ve bu nedenle eğitim seviyesi hizmet kalitesi açısından oldukça önemli bir yere sahip olmaktadır. Bu açıdan Türkiye’de, mesleki ve yönetim yetenekleri geliştirilmiş nitelikli turizm personeli yetiştirmek üzere sayıları yıldan yıla artan turizm eğitim kurumları açılmıştır. Bu doğrultuda 2017-2018 eğitim-öğretim yılı itibarı ile Yükseköğretim Kurumu’na bağlı 105 üniversitede ön lisans, 82 üniversitede ise lisans düzeyinde çeşitli programlar altında turizm eğitimi verilmektedir. Bu kurumlarda, 2016-2017 eğitim öğretim yılı itibarı ile 57429’u ön lisans düzeyinde, 44516’sı ise lisans düzeyinde olmak üzere toplam 101945 öğrenci turizm eğitimi almaktadır (Akça vd.2017: 359).

Ancak turizm sektöründe yapılan araştırmalar, sektörde çalışanların ağırlıklı olarak turizm eğitimi almamış kişilerden oluştuğunu göstermektedir (Ünlüönen ve Boylu, 2005: 25).

1989 yılında Turizm Bakanlığı ile Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Türkiye genelinde; Turizm Bakanlığında turizm işletme belgesi almış işletmelerde işgücü araştırması yapmışlardır. Bu araştırma sonuçlarına göre; konaklama işletmelerinde çalışanların %87,4’ü, restoranlarda çalışanların %89,3 ü ve seyahat acentalarında çalışanların %83,1’i herhangi bir düzeyde mesleki turizm eğitimi almadığını tespit etmiştir (Aydos, 1992: 176).

Buna benzer başka bir çalışma da Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı (METARGEM) tarafından 2000 yılında yapılmıştır. 195 işletme üzerinde yapılan araştırma sonucunda; konaklama işletmelerinde çalışanların %74,1’i, restoran işletmelerinde çalışanların %79,7’si, seyahat acentalarında çalışanların ise %76,9’u turizm eğitimi almamış veya turizm eğitimi veren bir okuldan mezun olmadığı anlaşılmıştır (Metargem, 2000).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2011) tarafından yapılan “Turizm Sektöründe Çalışma Sürelerinin İyileştirilmesi Programlı Teftişi Sonuç Raporunda 106 otel işletmesinde yürütülen teftişlerde, işyerlerinde çalışan işçilerin eğitim seviyelerinin ilköğretim ve lise düzeyinde yoğunlaştığı, çalışanların yalnızca %15’inin üniversite mezunu olduğu, eğitim seviyesi daha düşük olanların genelde kat ve bahçe servislerinde görevlendirildikleri belirlenmiştir.

Yanardağ ve Avcı (2012) “Turizm Sektöründe İstihdam Sorunları: Marmaris, Fethiye, Bodrum İlçeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme” isimli çalışmalarında Muğla ili Fethiye, Marmaris ve Bodrum ilçelerinde faaliyet gösteren 116 otel işletmesinde çalışan 512 otel

çalışanına personelin yoğun olarak çalıştığı Haziran-Temmuz-Eylül aylarında anket uygulamışlardır. Yapılan çalışma sonucunda çalışanların önemli bir kısmının niteliksiz ve turizm eğitimi almamış olduğunu, turizm eğitimi alanların oranının ise toplam çalışanların %25,9'unu oluşturduğunu tespit etmişlerdir.

Avcıkurt ve diğerleri (2012) "Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (BTİOYO) Mezunlarının Turizm Sektöründeki İstihdam Profili" isimli çalışmalarında mezunların %30,6'sının sektörde çalıştığı, %69,4'ünün ise sektörde çalışmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde 1989 yılı ile 2012 yılı arasında 23 yıllık bir sürenin geçmesine rağmen sektörde çalışanların eğitim durumlarında bir değişimin olmadığı görülmektedir. Turizm eğitimi veren okullardan her yıl binlerce mezun verilmesine rağmen sektörde çalışanların eğitim durumlarının değişmemesi dikkat çekici ve üzerinde önemle durulması gereken bir durumdur.

Literatür incelendiğinde, araştırmaların genellikle turizm eğitimi alan öğrencilere yönelik olarak yapıldığı, mezunlara yönelik olarak yapılmış çalışmaların yok denecek kadar az olduğu anlaşılmaktadır. Mezunlara yönelik olarak yapılan az sayıdaki çalışmaların ise sadece belirli bir okuldan mezun olan kitleye yönelik olarak yapıldığı, turizm lisans mezunlarının tümünü kapsayan bir araştırmanın henüz yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın hareket noktasını oluşturan araştırma problemini; devlet ve özel üniversitelerden mezun olan turizm lisans mezunlarının istihdam durumları ve bu konudaki düşünceleri oluşturmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Turizm Eğitimi

Dünyada ve Türkiye'de turizm endüstrisi, hızlı bir değişimin, gelişimin ve yoğun bir rekabetin yaşandığı sektörlerin başında gelmektedir. Turizm endüstrisinin ülke ekonomisine direkt ve dolaylı olarak sağladığı çok yönlü katkılar dikkate alındığında, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan oldukça önemli bir düzeyde olduğunu göstermektedir (Akıncı, 2015: 44). Bu yüzden de gelişmekte olan ülkeler turizm sektörünü sanayinin alternatifi, ekonomik gelişmenin ve kalkınmanın itici güçlerinden en önemlisi olarak görmektedirler. Bu anlamda turizm hareketlerinden daha fazla pay alabilmek amacıyla Türkiye'de dâhil olmak üzere birçok ülke, turizm işletmelerinin sayılarını ve kapasitelerini çeşitli teşvik tedbirleriyle birlikte hızla arttırmaya başlamıştır (Kızılırmak, 2000: 54). Ancak turizm alanındaki fiziksel ve teknolojik altyapı yatırımları, nitelik ve nicelik bakımından ne kadar yeterli seviyede olursa olsun turizm eğitimi almış insan kaynakları ile desteklenmedikçe fayda sağlamamakta ve önem ifade etmemektedir (Erbaş vd., 2013: 1151).

Uluslararası rekabetin yoğunlaştığı ve hızlı bir küreselleşmenin yaşandığı günümüzde (Sezgin, 2001: 140), bir turizm ülkesinin geleceği, sunduğu hizmetin kalitesine, kalitede eğitime bu da insan faktörüne dayanmaktadır (Bahar ve Kozak, 2005:127). Eğer turizm sektöründeki en üst düzeydeki yöneticilerden en alt düzeydeki işgörelere kadar gerekli niteliklere sahip olmayan bireyler söz konusu ise, arzı oluşturan altyapı ve üstyapı tesisleri

istenildiği kadar modern ve kaliteli olsun, sektörün gelişmesi ve verimli bir şekilde çalışması mümkün değildir (İçöz, 1991: 15). Bu yüzden Türk turizminin beklenen yararı sağlanması ve uluslararası alanda rekabet gücünü arttırabilmesi için yapılan işlerin uluslararası standartlarda olması ve emek yoğun olan bu sektörde çalışan insanlara turizm bilincinin, mesleki değerlerin ve evrensel değerlerin benimsetilmesi gerekmektedir. Bu durumun gerçekleşmesi de ancak nitelikli bir eğitimle mümkündür (Polat Üzümcü ve Bayraktar, 2004: 84)

Turizm sektörüne uluslararası standartlara uygun, planlayıcı, çözümleyici, turizm faaliyetlerinde ulusal ve uluslararası alanda yetkin ve etkin olan yönetici, eğitici ve araştırmacıların yetiştirilmesinin yolu lisans düzeyinde turizm eğitiminden geçmektedir (Halis ve Aydın, 2010: 378).

Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi

Lisans eğitimi, ortaöğretime dayalı en az sekiz yarıyıl ve dört yıl (hazırlık sınıfı bulunan üniversitelerde beş yıl)'ı kapsayan bir yükseköğretim türüdür (Baltacı vd., 2012: 18). Lisans düzeyindeki turizm eğitiminde amaç, turizm sektörüne bilgi düzeyi yüksek, yabancı dil bilen, yetkin bireyler yetiştirmek (Akoğlan Kozak, 2009: 2) ve turizm işletmelerine orta ve üst düzey yönetim pozisyonları için mezunlar sağlamaktır (Okumuş ve Yağcı, 2005: 104).

Turizm endüstrisinin hızlı gelişimi ve ülke ekonomileri için artan önemi, üniversitelerde her yıl yeni turizm bölümlerinin açılmasına sebep olmaktadır (Evren ve Kozak, 2012: 250). Öyle ki, Türkiye'de 1992 yılında 6 üniversitede turizm lisans eğitimi verilirken (Külahçı, 1992: 111), 2000 yılı itibariyle 18 üniversitenin 19 fakülte ve yüksekokulunda (Özdoğan ve Çavuş, 2009: 248), 2003-2004 öğretim yılı itibariyle 22 üniversitede 33 lisans düzeyinde turizm programında (Boylu, 2004: 142) ve 2012 yılında 46 üniversitede (Avcıkurt vd., 2012: 111) lisans düzeyinde turizm eğitimi verildiği tespit edilmiştir. Geçen 20 yıllık sürede lisans düzeyinde turizm eğitimi veren üniversite sayısının yaklaşık 7,5 katına ulaşarak hızlı bir artış gösterdiği görülmektedir.

Türkiye'de, mesleki ve yönetim yetenekleri geliştirilmiş nitelikli turizm personeli yetiştirilmek üzere sayıları yıldan yıla artan turizm eğitim kurumları açılmaktadır. Bu doğrultuda 2017-2018 eğitim-öğretim yılı itibarı ile Yükseköğretim Kurumu'na bağlı 57'si Devlet üniversiteleri ve 25'i Vakıf/Özel üniversiteleri olmak üzere toplam 82 üniversitede lisans düzeyinde çeşitli programlar altında turizm eğitimi verilmektedir. Bu kurumlarda, 2016-2017 eğitim öğretim yılı itibarı ile 44516 öğrenci lisans düzeyinde turizm eğitimi almaktadır (Akça vd. 2017: 359).

2017 yılı itibarı ile fakülte ve yüksekokullar bünyesindeki turizm lisans programlarının dağılımı incelendiğinde, fakülteler kapsamında turizm eğitiminin verildiği 136 lisans programı ve yüksekokullar kapsamında ise 74 turizm lisans programı olmak üzere toplam 210 turizm lisans programı bulunmaktadır (Gülcan vd., 2017: 287-288).

Türkiye'de devlet üniversitelerinde 42 adet turizm fakültesi (36 tanesi öğrenci kabul ediyor), 12 adet Turizm Otelcilik Yüksekokulu, İktisadi Ve İdari Bilimler/İşletme/İktisat Fakülteleri İle Uygulamalı Bilimler Yüksekokullarında örgütlenen 12 adet Turizm

İşletmeciliği (ya da Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik) bölümü bulunmaktadır (Keleş vd., 2017: 300).

Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenci sayılarında ve turizm eğitimi alarak mezun olan öğrenci sayılarında sayıların da sürekli bir artışın olduğu görülmektedir. 1982-1983 öğretim yılında 269 olan mezun sayısı 2015-2016 öğretim yılına gelindiğinde 4392 mezuna ulaşmıştır. Aynı şekilde turizm eğitimi alan öğrenci sayılarında da ciddi bir artışın meydana geldiği görülmektedir (Boylu, 2004: 143; Boylu ve Arslan, 2013: 547; Orhan, 2015: 26; Yök, 2018).

Turizm sektöründe her yıl turizm eğitimi alan ve turizm eğitimi alarak mezun olan öğrenci sayılarında ciddi artışların olmasına rağmen halen sektörde çalışan işgücünün eğitim durumunun düşük olması, şimdiye kadar mezun olan öğrencilerin istihdam durumları ve bu konudaki düşünceleri hakkında bilgi sahibi olunmasının gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Araştırmanın lisans düzeyinde turizm eğitimi alıp mezun olan öğrencilerin istihdam durumlarını tespit etmesi açısından literatüre önemli bir katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın temel amacı lisans düzeyinde turizm eğitimi almış olan mezunların istihdam durumlarının ve bu konudaki düşüncelerinin belirlenmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde araştırmada, nitel veri toplama yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Türkiye genelinde devlet ve vakıf üniversitelerden mezun olan turizm lisans mezunları oluşturduğundan görüşme formu çevrimiçi oluşturulmuştur. Form çevrimiçi olarak hazırlandığı için katılımcıların demografik özellikleri ve mesleğe yönelik bazı özellikleri çoktan seçmeli sorular ile istenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formu ilgili literatürden (Metargem, 2000; Earged, 2006; Sarıışık, 2007; Kusluyan ve Kusluyan, 2000; Gökbulut, 2011; Avcıkurt vd., 2012; Aymanıkuy ve Aymanıkuy, 2013; Erdem ve Kayran, 2013; İstanbullu Dinçer vd., 2013; Çatı ve Bilgin, 2013; Kiracı ve Bayrak, 2014; Olcay ve Düzgün, 2015; Özkan vd., 2015) ve mezunlarla yapılan mülakatlarda elde edilen verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem araştırılan durumun daha detaylı açıklanmasına katkı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu doğrultuda, 13.11.2017-25.03.2018 tarihlerinde çevrimiçi platformda hazırlanan görüşme formu aracılığı ile 714 kişiden elde edilmiş ve arasında eksik değerlendirmeye uygun olmayan anketler olduğundan 695'i değerlendirmeye uygun bulunmuştur. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında çözümlenmiş, betimsel analiz ve sayısal analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde, kişilerin görüşlerini dikkat çekici bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilebilmektedir. Nitel verinin sayısal analizi de sözcüklerin veya cümlelerin hangi sıklıkta tekrar edildiği sayısallaştırılabilmekte ve ortaya çıkan sayısal ifadelerin yorumları daha adil bir biçimde yapılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

BULGULAR

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

Katılımcılara ilişkin demografik özellikler Tablo 1’de yer almaktadır. Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %46,3’ü kadın, %53,7’si erkektir. Katılımcılar arasındaki medeni duruma bakıldığında bekâr katılımcıların sayısının fazla olduğu görülmektedir. Katılımcıların 256 (%36,8) kişisi evli, 439 (%63,2) kişisi ise bekârdır.

Katılımcıların gelir durumları incelendiğinde %27,9’luk bir bölümünün herhangi bir gelire sahip olmağı tespit edilmiştir. Bir gelir sahibi olan katılımcıların gelir dağılımlarına bakıldığında en yüksek oranı %17,3 ile 1405-1999 TL arasında bir gelire sahip olan katılımcılar oluşturmaktadır. En yüksek seviyede gelir sahibi (10000 TL üzeri aylık kazanç) olan kişilerin oranı ise %1,2’lik bir oranla en alt sırada yer almaktadır.

Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, araştırma turizm lisans mezunlarına yönelik olarak yapıldığı için katılımcıların tamamı turizm lisans mezunudur. Katılımcıların lisans eğitimi sonrasındaki eğitim durumları incelendiğinde 695 katılımcının %76,5’ inin lisansüstü bir eğitim almadığı tespit edilmiştir. Lisansüstü eğitim almakta olanların oranı %12,9’dur ve bunlardan %11,2’lik bir kısmı turizm alanında yüksek lisans eğitimi almaktadır. Yüksek lisans mezunlarına bakıldığında katılımcıların %3,3’ ü turizm alanında bir yüksek lisans programından mezun olmuşken, %2,3’ lük bir kısmı ise turizm dışı bir yüksek lisans programından mezun olmuştur. Turizm lisans mezunu katılımcıların doktora seviyesinde eğitim gören 3,3’ lük kısmının %3’ü turizm doktora öğrencisi olduğunu, %0,3’ ü ise turizm dışı doktora öğrencisi olduğunu ifade etmişlerdir. Son olarak doktora mezunu olan katılımcılara bakıldığında bunların %0,9’u turizm doktora mezunu, %0,7’lik bir kısmı ise turizm dışı bir alanda doktoradan mezun olduğu görülmektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında, lisanstan sonra eğitim alamaya devam %23,5’ lik bir kitlenin %18,4’lük bir oranı eğitimine turizm alanında devam etmekte ve/veya mezun olduğu tespit edilmiştir. Bu durum eğitim hayatına devam eden katılımcıların büyük bir oranının turizm alanında kendilerini geliştirmek ve ilerlemek istediklerini göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların mezun oldukları bölümleri incelemeye önce araştırmada nasıl bir gruplama yapıldığının açıklanması gerekmektedir. Ankette katılımcıların hangi bölümden mezun olduklarını belirlemek için sorulan beşinci soru açık uçlu bir soru olarak sorulmuştur. Verilen cevaplardan turizm işletmeciliği, turizm ve otel işletmeciliği, turizm işletmeciliği ve otelcilik, turizm ve otelcilik, otel yöneticiliği, konaklama işletmeciliği, turizm ve otel yöneticiliği ve konaklama işletmeciliği öğretmenliği bölümleri “Turizm İşletmeciliği bölümü” çatısı altında toplanmıştır. Ayrıca 2000 yılı öncesinde bölüm sınırlaması olmayan okullardan mezun olan katılımcılarda turizm işletmeciliği mezunu olarak değerlendirilmiştir. Seyahat işletmeciliği başlığı altında toplanan bölümler seyahat acentacılığı, seyahat işletmeciliği ve turizm ve seyahat işletmeciliği bölümleridir. Turizm rehberliği altında toplanan bölümler turizm işletmeciliği ve turizm rehberliği, turist rehberliği, turizm rehberliği, seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği öğretmenliği bölümleridir. Turizm işletmeciliği ve turizm rehberliği bölümünden mezun olan biri rehber olarak mezun olacağı için turizm işletmeciliği değil de turizm rehberliği bölümünde değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Gastronomi bölümünde toplanan bölümler gastronomi ve mutfak sanatları, yiyecek ve içecek işletmeciliği, gastronomi bölümleridir. Son olarak rekreasyon bölümü altında toplanan bölümler ise rekreasyon yönetimi ve rekreasyon bölümleridir. Bu bağlamda ankete katılanların %78,3’ ünü turizm işletmeciliği bölümünden mezun olan bireyler oluşturmaktadır. Seyahat işletmeciliği

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

bölümü %10,2'sini, turizm rehberliği bölümü %6,9' unu, gastronomi bölümü %3,7' sini ve son olarak rekreasyon bölümü %0,9' unu oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	322	46,3
	Erkek	373	53,7
Medeni Durum	Evli	256	36,8
	Bekâr	439	63,2
Eğitim durumu	Turizm Lisans Mezunu	695	100
	Gelirim Yok (0 TL)	194	27,9
Aylık Gelir	Asgari Ücret	79	11,4
	1405-1999	120	17,3
	2000-2499	74	10,6
	2500-2999	45	6,5
	3000-3500	91	13,1
	3501-5000	60	8,6
	5001-10000	24	3,5
	10000 Üzeri	8	1,2
	Mezun Olduktan Sonraki Eğitim Durumu	Lisansüstü Eğitim Almadım	532
Turizm Yüksek Lisans Öğrencisiyim		78	11,2
Turizm Dışı Yüksek Lisans Öğrencisiyim		12	1,7
Turizm Doktora Öğrencisiyim		21	3,0
Turizm Dışı Doktora Öğrencisiyim		2	,3
Turizm Yüksek Lisans Mezunuyum		23	3,3
Turizm Dışı Yüksek Lisans Mezunuyum		16	2,3
Turizm Doktora Mezunuyum		6	,9
Turizm Dışı Doktora Mezunuyum		5	,7
Lisansta Mezun Olunan Bölüm	Turizm İşletmeciliği	544	78,3
	Seyahat İşletmeciliği	71	10,2
	Turizm Rehberliği	48	6,9
	Gastronomi	26	3,7
	Rekreasyon	6	,9
Turizm Sektöründe Şimdiye Kadarki Toplam Çalışma Süreniz	Hiç Çalışmadım	17	2,4
	Sadece Stajda	72	10,4
	1 Yıldan Az	55	7,9
	1 Yıl- 3 Yıl Arası	200	28,8
	3,5 Yıl- 5 Yıl Arası	125	18,0
	5,5 Yıl- 10 Yıl Arası	156	22,4
	11 Yıl- 15 Yıl Arası	41	5,9
15 Yıldan Fazla	29	4,2	

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

Ankete katılan turizm lisans mezunlarının turizm sektöründe şimdiye kadarki toplam çalışma sürelerini belirlemeye yönelik olarak sorulan soruya verilen cevaplar incelendiğinde en fazla katılımın olduğu cevap %28,8 ile 1 yıl-3 yıl arası bir süre çalıştım şeklinde verilen cevap olmuştur. Bu cevabı sırasıyla %22,4 ile 5,5 yıl- 10 yıl arası çalıştım ve %18 ile 3,5 yıl-5 yıl arası bir süre çalıştım cevapları takip etmektedir. Hiç çalışmadım şeklinde verilen cevaba katılım ise %2,4 ile en az oranda paya sahiptir.

Tablo 2. Mezun Olunan Üniversite

Üniversite	n	%	Üniversite	n	%	Üniversite	n	%
Gazi	72	10,4	Selçuk	18	2,6	Dokuz Eylül	5	,7
Balıkesir	66	9,5	Çanakkale 18 Mart	17	2,4	Süleyman Demirel	5	,7
Afyon Kocatepe	59	8,5	Ege	13	1,9	Giresun	4	,6
Anadolu	49	7,1	Sakarya	12	1,7	Boğaziçi	4	,6
Mustafa Kemal	43	6,2	İskenderun Teknik	10	1,4	Adıyaman	3	,4
Muğla Sıtkı Koçman	39	5,6	Uludağ	10	1,4	İstanbul	3	,4
Akdeniz	36	5,2	Hacı Bektaş'ı Veli	10	1,4	Hacettepe	2	,3
Eskişehir Osmangazi	35	5,0	Atatürk	9	1,3	Kırklareli	2	,3
Adnan Menderes	35	5,0	Düzce	8	1,2	Kastamonu	1	,1
Erciyes	32	4,6	Trakya	7	1,0	Bilkent	1	,1
Gaziosmanpaşa	24	3,5	Pamukkale	7	1,0	Çağ	1	,1
Mersin	20	2,9	Çukurova	7	1,0			
Abant İzzet Baysal	20	2,9	Kocaeli	6	,9			

Tablo 2 incelendiğinde toplam 37 üniversiteden 695 katılımcı ankete katılmıştır. En çok katılımın olduğu ilk üç üniversite %10,4 ile Gazi Üniversitesi, %9,5 ile Balıkesir Üniversitesi ve %8,5 ile Afyon Kocatepe Üniversitesi oluşturmaktadır. Ankete toplamda 37 farklı üniversiteden mezun olan insanların katılmış olması hedef kitlenin farklı kesimlerine ulaşıldığının bir göstergesidir. Türkiye’de bulunan 37 farklı devlet ve özel üniversiteden mezun olan turizm lisans mezunlarının mezun oldukları yılların dağılımı ise farklılık göstermektedir ve detaylı bilgi Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Mezuniyet Tarihi

Yıl	n	%	Yıl	n	%	Yıl	n	%
1983	1	,1	1996	1	,1	2007	19	2,7
1985	1	,1	1997	12	1,7	2008	15	2,2
1986	2	,3	1998	8	1,2	2009	19	2,7
1987	3	,4	1999	10	1,4	2010	29	4,2
1988	2	,3	2000	9	1,3	2011	29	4,2
1989	4	,6	2001	13	1,9	2012	57	8,2
1990	2	,3	2002	8	1,2	2013	65	9,4
1992	3	,4	2003	6	,9	2014	89	12,8
1993	4	,6	2004	10	1,4	2015	88	12,7
1994	3	,4	2005	8	1,2	2016	103	14,8
1995	2	,3	2006	11	1,6	2017	59	8,5

Lisans Eğitimi Alınan Bölümü Tercih Etme Sebebine Yönelik Bulgular

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

Lisansta okunulan bölümü tercih etme sebebini belirlemeye yönelik olarak sorulan soruya katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 4'te yer almaktadır. Tablo 4 incelendiğinde birbirinden farklı 23 ayrı ifadenin var olduğu dikkat çekmektedir. Ankette bu sorunun kapalı uçlu bir soru siliyle değil de açık uçlu bir soru siliyle sorulmasından kaynaklı olarak verilen cevaplar da birbirinden çok farklıdır. Buna bağlı olarak da birbirinden farklı 23 adet ifade ortaya çıkmıştır. Katılımcıların bu soruya yönelik olarak verdikleri cevaplardan en yüksek oranda paya sahip olan cevabı %18,1 ile meslek lisesi çıkışlı olmam ve sınav sistemi (DGS) yüzünden tercih etmek zorunda kaldım şeklinde verilen cevap olmuştur. Bu ifadeyi takip eden en yüksek orandaki diğer cevaplar ise %16 ile Turizm sektörüne ilgi duymam ve sevmemden dolayı, %12,8 ile puanının bu bölüme yetmesinden dolayı ve %6 ile sektörde çalışmak ve kariyer yapmak (turizmci olmak) şeklinde verilmiş olan cevaplardır. Soruya verilen cevaplardan en az katılımın olduğu ifadeler; parası için (%0,9), aile baskısından kurtulmak - evden uzaklaşma isteği (%0,6) ve askerlikten muaf olabilmek için (%0,4) şeklinde verilen cevaplardır.

Tablo 4. Lisans Eğitimi Alınan Bölümü Tercih Etme Sebepleri (n: 695)

	n	%
Meslek Lisesi Çıkışlı Olmam Ve Sınav Sistemi (DGS)	126	18,1
Turizm Sektörüne İlgi Duymam Ve Sevmem	111	16,0
Puanımın Bu Bölüme Yetmesi	89	12,8
Sektörde Çalışmak Ve Kariyer Yapmak (Turizmci Olmak)	42	6,0
İş İmkânları ve Olanakları	35	5,0
İsteyerek Ve Mesleğin Kendine Uygun Olduğunun Düşünülmesi	32	4,6
Sektörün Cazibesi, Eğlenceli Ve Keyifli Yapısı	31	4,5
Tesadüfen - Şans Eseri	24	3,5
Çevremin Tavsiye Ve Önerisi	23	3,3
Mecburiyet	23	3,3
Tercih Hatası	21	3,0
Bir Nedeni Yok (Sebepsiz)	20	2,9
Yabancı Dil Öğrenmek	18	2,6
Gelecek Vaat eden Bir Meslek Olduğunun Düşünülmesi	17	2,4
Öğretmen Olabilmek İçin	16	2,3
4 Yıllık Üniversite Mezunu Olmak	16	2,3
Yaşanılan Şehrin Etkisi Ve Yaşanılan Şehirde Eğitim Alma İsteği	11	1,6
Meslek Sahibi Olmak	11	1,6
Akademik Kariyer	9	1,3
Hayallerim Ve İdeallerim İçin	7	1,0
Parası İçin	6	,9
Aile Baskısından Kurtulmak- Evden Uzaklaşma İsteği	4	,6
Askerlikten Muaf Olabilmek İçin	3	,4
Toplam	695	100

Verilen cevaplar arasında bulunan puanımın bu bölüme yetmesi (%12,8), tesadüfen-şans eseri (%3,5), mecburiyet (%3,3), tercih hatası (%3,0), bir nedeni yok (sebepsiz) (%2,9), 4 yıllık üniversite mezunu olmak (%2,3), aile baskısından kurtulmak-evden uzaklaşma isteği (%0,6), askerlikten muaf olabilmek için (%0,4) ifadeleri tüm cevapların %28,8' ini oluşturmaktadır. Buda bize katılımcıların %28,8'lik bir kesiminin turizm lisans eğitimi

almayı istemedikleri ancak çeşitli sebeplerden dolayı bu alanda eğitim almak zorunda kaldıklarını göstermektedir. Bu ifadeler meslek lisesi çıkışlı olmam ve sınav sistemi (DGS) (%18,1) ifadesi de eklendiğinde turizm eğitimi almak zorunda kalanların oranı %46,9'a yükselmektedir.

Lisans Mezuniyeti Sonrası Yapılması Düşünülen İşe Yönelik Bulgular

Turizm lisans mezunu olan katılımcıların lisans sonrasında yapmayı planladıkları işi belirlemeye yönelik olarak sorulan soruya katılımcıların %59,9'u turizm sektöründe kariyer yapmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %14' ünün akademik kariyer yapmayı düşündükleri, %8,5' inin öğretmenlik yapmayı istedikleri, %6'lık bir kesiminin ise memur olarak bir işte çalışmayı planladıklarını ifade etmişlerdir. Lisans mezuniyeti sonrası diğer sektörlerde kariyer yapmak isteyen katılımcı sayısı ise 81'dir ve bu sayı tüm katılımcıların %11,7' sini oluşturmaktadır. Ankete katılanların verdikleri cevapların yüzde ve frekans bilgileri Tablo 5'te ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 5. Lisans Mezuniyeti Sonrası Yapılması Düşünülen İş (n: 695)

	n	%
Lisans Mezuniyeti Sonrası Düşünülen İş	Turizm Sektöründe Çalışmak	416 59,9
	Akademisyen	97 14,0
	Diğer Sektörlerde Çalışmak	81 11,7
	Öğretmenlik	59 8,5
	Memurluk	42 6,0

Katılımcıların Turizm Sektörünü Terk Etme Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların turizm sektörünü bırakıp bırakmadıklarına yönelik olarak sorulan soruya katılımcıların %50,8' i turizm sektörünü terk etmediği, %49,2' si ise turizm sektörünü terk ettiğini bildirmişlerdir.

Tablo 6. Turizm Sektörünü Terk Etme Durumu

	n	%
Turizm Sektörünü Terk etme Durumu	Hayır, Terk Etmedim	353 50,8
	Evet, Terk Ettim	342 49,2

Mezuniyet sonrası turizm sektörünü terk eden katılımcıların sektörü terk etme sürelerine ait olan yüzde ve frekans değerleri Tablo 7'de gösterilmektedir. Tablo 7 incelendiğinde turizm sektörünü hiç başlamadan terk edenlerin oranının %10,5 olduğu görülmektedir. Sektörü ilk 3 ay içerisinde terk edenlerin oranı %4,9 ve 6 ay içerisinde terk edenlerin sayısı ise %3,9 dur. Bu oranlar turizm lisans eğitimini tamamlayarak mezun olanların %19,3' ünün daha bir yılı tamamlamadan turizm sektörünü terk ettiklerini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle turizm lisans mezunlarının beşte biri mezuniyet tarihinden sonra henüz 1 yılı bile tamamlamadan turizm sektörünü terk etmektedirler. Mezun olduktan sonra 1 yıl-2 yıl arasında turizm sektörünü terk edenlerin oranı ise %16,4' dür. Sektörde 5 yıldan fazla kalmayı başarıp 5 yıldan fazla bir süre sonra terk edenlerin oranı ise %4,3 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo7. Mezuniyet Sonrası Turizm Sektörünü Terk Etme Süresi (n: 342)

	n	%
Hiç Başlamadım	73	21,3
3 Ay	34	9,9
6 Ay	27	7,9
1 Yıl - 2 Yıl Arası	114	33,3
2,5 Yıl - 5 Yıl Arası	64	18,7
5 Yılden Fazla	30	8,8

Turizm sektörünü terk eden katılımcılara sektörü terk etme sebebi sorulduğunda sektörü terk edenlerin tamamı (342 kişi) en az bir sebep belirtmiştir. Ancak bazı katılımcılar turizm sektörünü terk etme sebebi olarak birden fazla cevap vermişlerdir. Bu katılımcıların 99 kişisi ikinci bir neden ve 30 kişi ise üçüncü bir neden belirtmişlerdir. Tüm katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 8’de gösterilmektedir. İlk cevaplar incelendiğinde katılımcıların en yüksek oranda katılım sergiledikleri cevap %12,3 ile ağır çalışma koşulları şeklinde verilen cevap olmuştur. Bu şekilde cevap veren katılımcılardan biri “4 farklı büyük ölçekli turizm firmasında, 4 farklı küçük ölçekli yiyecek içecek işletmesinde çalıştım. Bunların hiçbirinde kendi istediğim standartlarda hayatımı sürdürebileceğim çalışma koşulları görmedim. Bu yüzden turizm sektörünü terk ettim” şeklinde uzun ve dikkat çekici bir cevap vermiştir. Diğer cevaplara bakıldığında katılımcıların %10,8’i yeterli ücretin verilmemesi, %9,1’i uzun çalışma saatleri ve vardiya sistemi, %7,6’ sını iş bulamadım, %5,3’ ü düzenli aile yaşamının olmaması ve %5,3’ ü geleceği olmayan bir sektör olarak görülmesi şeklinde cevaplar vermişlerdir. Şimdiye kadar sayılan bu altı sebep turizm sektörünü terk eden katılımcıların turizm sektörünü terk etme sebebinin %50,4’ ünü oluşturmaktadır.

Turizm sektörünü terk etmiş olan 342 katılımcının 99 tanesi turizm sektörünü terk etme sebebi olarak ikinci bir cevap daha vermiştir. Bu 99 katılımcının vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde yeterli ücretin verilmemesi, uzun çalışma sistemi ve vardiya sistemi, ağır çalışma koşulları ve izin olanakları turizm sektörünü terk etmelerinin ikinci sebepleri olarak ilk beşi oluşturmaktadır. Sayılan bu maddeler terk etme sebebi olarak verilen cevaplar içerisinde en yüksek frekans ve yüzde oranına sahip olup toplam cevapların (99 kişinin verdiği cevapların) %51,5’lik bir bölümünü oluşturmaktadır.

Turizm sektörünü terk etme sebebi olarak üçüncü bir neden daha belirten katılımcıların cevapları incelendiğinde ise uzun çalışma saatleri ve vardiya sistemi, yeterli ücretin verilmemesi, ağır çalışma koşulları ve eğitimsiz personel istihdamı ve eğitimsiz personelle bir arada çalışmanın ortaya çıkarttığı zorluklar şeklindeki ifadeler en çok verilen cevaplardan olmuştur. Turizm sektörünü terk etme sebepleri arasında en az oranda paya sahip olan cevaplar ise %0,3 ile sosyal hakların olmaması, izin olanakları, emeklilik, sağlık nedenleri ve mezun olduğum bölümü/işini sevmemem şeklinde verilen cevaplardır. Katılımcıların turizm sektörünü terk etme sebeplerine yönelik olarak verdikleri diğer cevaplara yönelik frekans ve yüzdesel oranlar Tablo 8’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 8. Turizm Sektörünü Terk Etme Sebebi

	1. cevap (n: 342)		2. cevap (n: 99)		3. cevap (n: 30)	
	n	%	n	%	n	%
Ağır Çalışma Koşulları	42	12,3	9	9,1	3	10,0
Yeterli Ücretin Verilmemesi	37	10,8	27	27,3	5	16,7
Uzun Çalışma Saatleri Ve Vardiya Sistemi	31	9,1	10	10,1	6	20,0
İş Bulamadım	26	7,6	1	1,0	1	3,3
Düzenli Aile Yaşamının Olmaması	18	5,3	1	1,0	1	3,3
Geleceği Olmayan Bir Sektör Olarak Görülmesi	18	5,3	2	2,0		
Sektörün Kendime Uygun Olmadığını Düşünmem	16	4,7				
Sezonluk Çalışma Yapısı (Mevsimsellik)	14	4,1	1	1,0	1	3,3
Sektördeki Üstlerin Turizm Eğitimi Almamış Olması	14	4,1	4	4,0	1	3,3
Akademik Kariyer	13	3,8	1	1,0		
Evlilik	12	3,5				
Mesleki Örgütlenmenin ve Meslek Yasasının Olmaması	10	2,9			1	3,3
Kamu ve Özel Sektör İş İmkânının Kısıtlı Olması	10	2,9	4	4,0	1	3,3
Eğitilmiş Personele Değer Verilmemesi	9	2,6	4	4,0		
Kamuya Yönelinmesi	8	2,3			1	3,3
Eğitimsiz Personel İstihdamı Ve Eğitimsiz Personelle Bir Arada Çalışmak	8	2,3	3	3,0	2	6,7
Kariyer İmkânlarının Yetersizliği	7	2,0	2	2,0		
Öğretmenlik	6	1,8	1	1,0		
Lisansüstü Eğitim	5	1,5				
Sektörde İstikrarın Olmaması	5	1,5	2	2,0		
Personele Değer Verilmemesi	5	1,5	4	4,0		
Başka Bir Sektörde İlerleme	4	1,2				
Sektörde Yapılan Haksızlıklar ve Adaletsizlikler	4	1,2			1	3,3
İnsanlara Hizmet Vermenin Zorlukları	3	,9	3	3,0		
Sosyal Güvencem Sağlanmadı	2	,6	1	1,0		
Turizm İşlerinin İmajının Düşük Olması	2	,6	2	2,0	1	3,3
Mobbing	2	,6	1	1,0	1	3,3
Gereksiz Bulunması ve Zaman Kaybı Olarak Görülmesi	2	,6	1	1,0		
Emek Yoğun Bir Sektör Olması	2	,6				
Eğitilmiş Ve Eğitimsiz Personel Arasında Fark Olmaması	2	,6	3	3,0	1	3,3
Mezun Olduğum Bölümü/İşi Sevmemem	1	,3				
Sağlık Nedenleri	1	,3				
Emeklilik	1	,3				
İzin Olanakları	1	,3	5	5,1	1	3,3
Sosyal Hakların Olmaması	1	,3	2	2,0		
Turizmde Çalışmak İçin Diplomalı Olmaya Gerek yok			5	5,1	1	3,3
Üniversite Eğitimim Sektör İhtiyaçlarını Karşılamadı					1	3,3

Katılımcıların turizm sektörünü terk etme sebeplerine yönelik vermiş oldukları cevaplar arasında dikkat çekici olan bazıları şu şekildedir;

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

“10 yıl deneyim var, yabancı diliniz var, yurt dışı tecrübeniz var, referanslarınız gayet sağlam. Evet, işe alındınız. Ee ücret? Asgari ücret, yıllık izin yok, normal izin işin durumuna göre, sosyal hak yok sadece SSK, 12 saat çalışma ama mesai ücreti de yok?”

“İş bilmeyen yöneticilerin yetişecek olan personele fırsat tanımaması. Ayrıca eğitimcilerin öğrencilere okul zamanında egoist bir şekilde siz mezun olunca bu sektörde direk yönetici olacaksınız diye boş hayal yüklemeye çalışması ve öğrencilerin de boş yere beklenti yükseltmesi.”

“Yükselme yok nitelikli iş gücündense niteliksiz eleman çalıştırmayı seviyorlar ne kadar dil bilsen ne kadar çalışsan da işletme seni en alttan başlatmaya çalışıyor”

“Eğitim hayatınız ile gerçek hayat arasındaki uçurum, aldığınız eğitimin gerçek hayatta karşılığı olmaması. Turizmin içinde firmaların küçük esnaf zihniyetiyle çalıştırılması”

“4 farklı büyük ölçekli turizm firmasında, 4 farklı küçük ölçekli yiyecek içecek işletmesinde çalıştım. Bunların hiçbirinde kendi istediğim standartlarda hayatımı sürdürebileceğim çalışma koşulları görmedim. Bu yüzden turizm sektörünü terk ettim.”

Turizm Lisans Eğitimi Almayı Yakınlarına Tavsiye Etme Durumuna İlişkin Bulgular
Katılımcıların turizm lisans eğitimi almayı yakınlarına tavsiye edip etmeyeceklerine yönelik olarak sorulan sorunun özet tablosu Tablo 9’da verilmiştir. Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların %72,8 gibi büyük bir oranının yakınlarına turizm lisans eğitimi almayı tavsiye etmedikleri görülmektedir. Turizm alanında lisans eğitimi almayı tavsiye edenlerin oranı ise %27,2 ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca yaşamlarının dört yıllık bir zaman dilimini turizm eğitimi almakla harcamış olan eğitimli insanların %72,8 gibi büyük bir kısmının yakınlarına turizm lisans eğitimi almayı tavsiye etmemesi bize bu kitlenin bir bakıma bu bölümde okumuş olmanın vermiş olduğu bir pişmanlığı göstermektedir.

Tablo 9. Turizm Lisans Eğitimi Almayı Yakınlarına Tavsiye Etme Durumu (n: 695)

	n	%
Turizm Lisans Eğitimi Almayı Yakınlarınıza Tavsiye Eder Misiniz?	Evet	189 27,2
	Hayır	506 72,8

Turizm lisans eğitimi almayı yakınlarına tavsiye etmeyenlerin tavsiye etmemelerindeki sebepleri belirlemeye yönelik olarak sorulan soruya katılımcıların vermiş oldukları cevapların frekans ve yüzde değerleri Tablo 9’da gösterilmiştir. Turizm lisans eğitimi almayı yakınlarına tavsiye etmediğini ifade eden 506 kişinin %18,6’sı kamu ve özel sektör iş imkânının kısıtlı olmasından, %18,4’ ü turizmde çalışmak için turizm mezunu olmanın gereğinin olmamasından, %9,7’ si geleceği olmayan bir sektör olarak görülmesinden ve %7,5’i ise ağır çalışma koşullarından dolayı turizm lisans eğitimi almayı yakınlarına tavsiye etmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar nezdinde en önemsiz olarak görülen ve buna bağlı olarak en düşük orana sahip olan cevaplar %0,4 ile mobbing, %0,4 ile emek yoğun bir sektör olması, %0,2 ile sosyal güvencenin sağlanmaması ve son olarak %0,2 ile sosyal hakların olmaması ifadeleridir.

Turizm lisans eğitimi almayı yakınlarına tavsiye etmeyen 506 katılımcının %30,44’ü (154 kişi) bu soruya ikinci bir cevap daha vermiştir ve verilen cevaplar arasında en yüksek

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

oranda paya sahip olan ifade %26,6 ile yeterli ücretin verilmemesi ifadesidir. Bu ifadeyi %11 ile turizmde çalışmak için turizm mezunu olmaya gerek olmaması ve %8,4 ile ağır çalışma koşulları ifadesi takip etmektedir. Verilen ikinci cevaplar arasında turizm lisans eğitimi almayı tavsiye etmemenin sebepleri arasında en az etkiye sahip olduğu düşünülen ve bu yönde en az oranda katılımın olduğu son dört ifade %0,6 ile düzenli aile yaşamının olmaması, turizm işlerinin imajının düşük olması, personele değer verilmemesi ve sosyal hakların olmaması şeklinde sıralanmıştır. Katılımcıların üçüncü bir neden olarak verdikleri cevaplar incelendiğinde ise en çok verilen cevaplar arasında %13,5 ile yeterli ücretin verilmemesi ifadesi ilk sırada yer almaktadır. Bu ifadeyi takip eden ve en yüksek orana sahip diğer ifadeler ise %9,6 ile turizmde çalışmak için turizm mezunu olmaya gerek olmaması, %7,7 ile ağır çalışma koşulları ve %7,7 ile işin saygınlığının olmaması ve halk tarafından meslek olarak görülmemesi ifadeleridir. Katılımcılar arasında en az katılımın olduğu ve katılımcılar tarafından tavsiye etmede en değersiz görülen faktörler arasında %1,9 ile 11 ifade yer almaktadır ve Tablo 10'da bu ifadelere yer verilmektedir.

Tablo 10. Turizm Lisans Eğitimi Almayı Yakınlarına Tavsiye Etmeme Sebepleri

	1. cevap (n: 506)		2. cevap (n: 154)		3. cevap (n: 52)	
	n	%	n	%	n	%
Kamu Ve Özel Sektör İş İmkânının Kısıtlı Olması	94	18,6	5	3,2	1	1,9
Sektörde Çalışmak İçin Diplomalı Olmaya Gerek Yok	93	18,4	17	11,0	5	9,6
Geleceği Olmayan Bir Sektör Olarak Görülmesi	49	9,7	6	3,9	3	5,8
Ağır Çalışma Koşulları	38	7,5	13	8,4	4	7,7
Tavsiye Etmem	35	6,9				
Yeterli Ücretin Verilmemesi	23	4,5	41	26,6	7	13,5
Eğitimli Personele Değer Verilmemesi	19	3,8	9	5,8	3	5,8
Uzun Çalışma Saatleri Ve Vardiya Sistemi	18	3,6	10	6,5	1	1,9
Turizm Sektörüne Ve Mesleğine Gereken Değerin Verilmemesi	18	3,6	5	3,2	1	1,9
Gereksiz Bulunması Ve Zaman Kaybı Olarak Görülmesi	14	2,8				
Eğitimsiz Personel İstihdamı Ve Eğitimsiz Personelle Bir Arada Çalışmak	13	2,6	7	4,5	1	1,9
Sezonluk Çalışma Yapısı (Mevsimsellik)	11	2,2	9	5,8	3	5,8
Mesleki Örgütlenmenin Ve Meslek Yasasının Olmaması	10	2,0	2	1,3		
Kariyer İmkânlarının Yetersizliği	9	1,8	8	5,2	1	1,9
Düzenli Aile Yaşamının Olmaması	8	1,6	1	0,6	1	1,9
Sektörde İstikrarın Olmaması	8	1,6	2	1,3	1	1,9
Üniversitelerde Yeterli Eğitim Verilmiyor	8	1,6	4	2,6		
Sektördeki Üstlerin Turizm Eğitimi Almamış Olması	7	1,4	2	1,3	3	5,8
İşin Saygınlığının Olmaması Ve Halk Tarafından Meslek Olarak Görülmemesi	7	1,4	2	1,3	4	7,7
İnsanlara Hizmet Vermenin Zorlukları	4	,8				

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

Personeler Değer Verilmemesi	4	,8	1	0,6	1	1,9
Sektörde Yapılan Haksızlıklar Ve Adaletsizlikler	4	,8	3	1,9	3	5,8
Bayanlara Uygun Bir Sektör Olmadığının Düşünülmesi	3	,6			1	1,9
İzin Olanakları	3	,6	3	1,9	1	1,9
Mobbing	2	,4	2	1,3	1	1,9
Emek Yoğun Bir Sektör Olması	2	,4				
Sosyal Güvencenin Sağlanmaması	1	,2				
Sosyal Hakların Olmaması	1	,2	1	0,6	2	3,8
Turizm İşlerinin İmajının Düşük Olması			1	0,6		

Katılımcıların turizm eğitimini yakınlarına tavsiye etmemesinin nedenleri ile ilgili bazı dikkat çekici cevapları şöyledir;

“Ya ben doğru insanlarla karşılaşmadım ya da her yerde böyle bilmiyorum, bak o kadar üniversite okumuşsun ben ilkokul mezunuyum benle aynı pozisyondasın aynı yerde çalışıyorsun gibi basit cümlelere maruz kalmamaları için ve Türkiye’de bu sektöre verilen önem ve ilgi ortada olduğu için tavsiye etmem. Ne yazık ki "işe alanlar, patronlar, üst düzey yöneticiler artık her kimlerse yatırımı insana değil mimariye, binaya, havalı masa sandalyelere deri koltuklara, aksesuarlara yaptıkları sürece fikrim değişmeyecek ve tavsiye etmeyeceğim. Personel insanlar kendilerini hiç bir zaman değerli hissetmeyecek ve maddenin altında ezilecek. Çok doluyum bu konuda fırsat bulmuşken yazayım dedim. Başarılar dilerim.”

“Sanılanın aksine çok fazla emek verilen hem zihnen hem de bedenen insanların güçlük çektiği ve özel sektörde de belli pozisyonlar için birbirleriyle yarıştığı ama insanların dışarıdan "turizm mi o 2 yıllık bölüm değil mi ya ?" "kapasitesi olmayanlar turizm okur " gibi yaftalara maruz kaldığı bir bölüm. Hele ki öğretmenliği çok daha zor 10-20 kişinin alındığı konaklama seyahat bölümü özellikle bir yılınızı sadece kpsseye adamak zorundasınız.”

“Turizm çok keyifli bir meslek fakat çalışma şartları yetersiz. Turizm mezunlarının ülkemizde yeteri kadar değer gördüğünü düşünmüyorum ki ülkemizin en önemli ekonomik gelirini turizm sektöründen sağlamış olmasına rağmen. Birçok işletme lise ortaokul mezunlarının istihdamını sağlıyor bu durumda da üniversite okumanın bir anlamı olduğunu düşünmüyorum. Bir gün gerçekten turizm mezunlarının değer gördüğünü düşünürsem bende kendi mesleğimi seve seve yapmak isterim.”

“Okumaya gerek olduğunu düşünüyorum eğitimli bir turizmciyle otelde çalışan (turizm okumamış/ hiç okumamış) eğitimsiz alaylı biriyle arasındaki farkın bariz olduğunu görmek mümkündür. Fakat işletmeler bunun gerekli olmadığını düşündüklerinden otelde turizm mezunu dışında her daldan ya da okumamış birilerini görebilirsiniz. Evet, okumaya hiç de gerek yok sanırım çünkü işletme tarafından siz tercih sebebi olmuyorsunuz.”

“Umduğunuz ile bulduğunuz farklı oluyor. Çünkü turizm diplomasını almış olmanız onun için yıllarınızı emeğinizi vermiş olmanız kimsenin umurunda olmuyor. Kullandığım tabir yanlış ise affedin ama diplomamızın bir vasfı yok maalesef kendi sektörümüzde bile.”

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

“Ülkenin dış ticaret gelirinin %20 şü turizmin sağlandığı bir ülkede turizm bakanı yardımcısı müfettişleri turizm ile uzaktan yakından alakası olmadığı bir ülkede üniversiteye aşçılık bölümü açıp bölüm başkanının kamucu ders hocalarının turizm işletmeciliği mezunu olduğu bir sistemde nasıl önerebilirim ki sizce? Bu düzen nedir var mı fikriniz? Böyle bir ortamda turizm okumaları önerilir mi”?

“Turizm Lisans mezunları, turizm sektöründe kesinlikle Türkiye’de hak ettiği değeri görmüyorlar. Turizm Lisans diplomalı bir kişi ile sıradan bir liseden mezun olup bir işletmede turizm sektöründe çalışmaya başlamış bir kişi arasında hiçbir fark yok. Hatta o kişi sektörde daha fazla tecrübe sahibi olacağı için iyi bir İngilizce seviyesine de sahip olursa lisans mezununun müdürü olur. Sektörde bunlarla karşılaştım. Türkiye’de lisans diplomasının hiçbir geçerliliği yok çünkü turizm İşletmelerinde çalışmak için lisans eğitimi alma yani bir diploma zorunluluğu yok. Nasıl herkes kafasına göre eczane açamıyorsa herkes de turizm işletmesi açamamalı ve çalışmamalı fakat bunun için yasal bir düzenleme olmadığı için Turizm mezunları işsiz kalıyor ya da ağır şartlarda hiç turizm eğitimi almamış insanlarla aynı şartlarda ve aynı maaş ile çalışıyor. Bu yüzden Türkiye’de turizm eğitimi tamamen zaman kaybı, maddi ve manevi büyük kayıptır.”

“Diplomanın değer görmemesi. Ayrıca benim okuduğum fakültenin yabancı dil eğitimi kötüydü, fakültenin yabancı dile hiçbir katkısı olmadı, kendi çabalarım ile öğrendim ve bu da yetersiz oldu. Meslek yasası yok, zaten diploma değersiz bir de üzerine düşük seviye yabancı dil olunca sektörde var olmak çok zor. Bu yüzden turizmle alakalı bir lisans programını bir yakınım a tavsiye etmem.”

“Üniversiteyi kazanmak için zaten gece gündüz ders çalışıyoruz. Kazandıktan sonrada mezun olmak için bir sürü emek veriyoruz ama mezun olduktan sonra bir de bakıyorsunuz ki her şeyin sonu boş. Ülkemizde zaten turizm sektörü adam akıllı gelişmiş değil. İş bulmak zor. İş bulmuş olsak dahi ki çalışma şartları zor. Hadi diyelim ki her zorluğa eyvallah dedik ve çalışmaya devam dedik. İnsanın en çok zoruna giden ilkokul mezunları ile aynı kefeye konmak. O zaman hiç okumaya gerek yok. İlkokullusu da lisanslısı da aynı yoldan kariyer sahibi oluyor. O yüzden hiiiiç okumaya gerek yok.”

“Turizm sektöründe düzenli bir hayatınız olmuyor ve yükselmeniz zaman alıyor her konudan etkilenen bir sektör garanti verilmesi zor bir meslek bunlar dışında fiziksel ve beyin yorgunluğunu saymıyorum. Belli bir süre yapılabilecek meslek ama hayatınız boyunca değil.”

Yukarıda verilen metin halindeki cevaplar ve tüm cevapların özetlenerek maddeleştirildiği Tablo 10 değerlendirildiğinde, katılımcıların turizm lisans eğitimi almayı yakınlarına tavsiye etmemesindeki sebeplerin temelinde sektörü düzenleyen yasal bir mevzuatın olmamasının yattığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Mevcut İstihdam Durumlarına Yönelik Bulgular

Ankete katılan 695 kişiye yaptıkları işi belirlemeye yönelik olarak sorulan soruya katılımcıların %25,2’si işsizim-çalışmıyorum, %4’ü Öğrenciyim (Lisansüstü Eğitim) ve %0,7’si ise emekliyim şeklinde cevaplar vermişlerdir. Geriye kalan katılımcıların %35,6’sı turizm alanında çalıştıklarını, %34,5’i ise turizm dışı bir alanda iş hayatına devam ettiklerini ifade etmişlerdir.

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

Turizm alanında çalışanlara yönelik bulgular Tablo 11’de özetlenmiştir. Tablo 11 incelendiğinde turizm alanında çalışan 247 kişinin %27,5’ i ön büro departmanında çalışmaktadır. Bunu %24,7 ile yiyecek-içecek (F&B), %15,4 ile seyahat acentesi takip etmektedir. Turizm alanında çalışan katılımcıların en az tercih ettikleri alanlar ise %1,2 ile insan kaynakları (turizm) ve %0,4 ile turizm-turist rehberliği alanlarıdır.

Tablo 11. Turizm Alanında Çalışılan Yer - Departman

Yer – Departman	n	%
Ön büro	68	27,5
Yiyecek-İçecek (F&B)	61	24,7
Seyahat Acentesi	38	15,4
Turizm Öğretmenliği	28	11,3
Konaklama Üst Düzey Yönetici	15	6,1
Satış Pazarlama	12	4,9
Kat Hizmetleri	7	2,8
Muhasebe/ Finansman	6	2,4
Misafir İlişkileri Yönetimi	4	1,6
Konaklama İşletme Sahibi	4	1,6
İnsan Kaynakları	3	1,2
Turist Rehberi	1	0,4
Toplam	247	100

Turizm dışı bir alanda çalışmayı tercih eden katılımcıların çalıştıkları sektörler ve işler incelendiğinde katılımcıların 25 farklı sektörde iş hayatlarına devam ettikleri görülmektedir. Bu 25 farklı sektörün frekans ve yüzdesel değerleri Tablo 12’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 12. Turizm Dışı Bir Alanda Çalışılan Sektör

Sektör	n	%
Akademik Kariyer	34	14,2
Ticaret (Satış Pazarlama ve Perakende)	31	12,9
Kamuda Memur	24	10,0
Bankacılık -Finans- Muhasebe-Sigorta	21	8,8
Satış ve Pazarlama	17	7,1
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	13	5,4
Ücretli Öğretmenlik	13	5,4
Taşımacılık	12	5,0
Büro Yönetimi ve Sekreterlik	11	4,6
Eğitim	10	4,2
Savunma ve Güvenlik	10	4,2
İşçi	8	3,3
Müşteri İlişkileri	6	2,5
Bilişim Teknolojileri	6	2,5
Gıda İmalatı	5	2,1
İnşaat	4	1,7
Tekstil Sektörü	3	1,3
Görsel Sanatlar	3	1,3
Organizasyon Hizmetleri	2	0,8
Lojistik	2	0,8
Kadrolu Öğretmenlik (Turizm Dışı)	1	0,4
İnsan Kaynakları	1	0,4
Basın Yayın Gazetecilik	1	0,4
Avcılık, Balıkçılık, Tarım ve Ormancılık	1	0,4
Halkla İlişkiler	1	0,4
Toplam	240	100

Tablodan da anlaşılacağı üzere turizm dışı bir alanda çalışmaya devam etmekte olan 240 kişilik katılımcı grubunun %14,2' si akademik kariyer yaptıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada akademik kariyer, turizm alanında yapılsa dahi sektörde faaliyet gösterilmediği için, turizm dışı bir alan olarak kabul edilmiştir. Akademik alanda kariyer yapan katılımcıların oranı diğer sektörlerde çalışma hayatına devam eden katılımcılar arasında en yüksek orana sahip olanıdır ve listenin ilk sırasında yer almaktadır. Akademik alanda kariyer yapanları sırasıyla %12,9 ile ticaret (satış pazarlama ve perakende), %10 ile kamuda memur, %8,8 ile bankacılık-finans-muhasebe-sigorta ve %7,1 ile satış ve pazarlama alanlarında/sektörlerinde çalışanlar takip etmektedir. Bu sektörler turizm dışı bir alanda çalışmakta olan katılımcıların %53'lük bir kısmını oluşturmaktadır ve en çok çalışılan sektörler/alanlar arasında ilk beşi oluşturmaktadır. Katılımcıların en az oranda çalıştıkları sektörler/alanlara bakıldığında %0,4 ile insan kaynakları, basın yayın gazetecilik, avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık, halkla ilişkiler ve turizm dışı bir alanda kadrolu öğretmenlik faaliyetleri son beş sırada yer almaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Devletler sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü yetiştirmek amacı ile ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimi gerçekleştirecek çok sayıda eğitim kurumları kurmuştur. Türkiye cumhuriyeti devleti 1980’li yıllardan itibaren sektörün hızla büyümesi ile ortaya çıkan nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak için aynı yöntemle turizm diploması veren turizm eğitim kurumlarını kurmuştur (Cankül, 2016). Türkiye’nin bu eğitim kurumlarında milyarlarca dolarlık altyapı, üstyapı ve insan kaynağı yatırımı yaparak her düzeyde insan kaynağı yetiştirdiği görülmektedir (Temizkan ve Cankül, 2015; Cankül, 2016; Cankül, Erbaş ve Temizkan, 2017). Bu yatırımların inşa edilmesi ve ürün vermeye başlamasının zaman maliyeti ise Türkiye için 50 yıldan uzun bir dönemi oluşturmaktadır (Temizkan, Erbaş ve Cankül, 2014). Bu doğrultuda bu araştırma ile devletin milyarlarca liralık harcamaları sonucu yetiştirdiği turizm lisans mezunlarının istihdam durumları ve bu konudaki düşünceleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar; turizm lisans mezunu katılımcıların yarısından fazlasının lisans eğitimi alınan bölümü isteyerek tercih ettiğini ve lisans mezuniyeti sonrasında yapmayı düşündüklerini, ancak mezuniyet sonrası turizm lisans mezunlarının %49,2’sinin sektörü terk ettiğini, sadece %35,6’sının turizm alanında çalıştığını ve katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%72,8) turizm lisans eğitimi almayı yakınlarına tavsiye etmeyi düşünmediklerini göstermektedir.

Bu kapsamda araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak şu öneriler getirilebilir:

- Üniversitelerde verilen turizm eğitimi sektör ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılmalı ve üniversitelerin uygulama olanakları artırılmalıdır.
- Üniversiteler ile sektör arasındaki işbirliği artırılmalıdır.
- Üniversitelerdeki turizm bölümleri ve öğrenci kontenjanları sektör ihtiyaçları göz önüne alınarak planlanmalı ve açılmalıdır.
- Üniversiteler mezun ettikleri öğrencilerin çalışma durumlarını takip etmeli ve gerektiğinde istihdamına ve yardımcı olacak destek faaliyetlerinde bulunmalıdır. Bu sayede üniversiteler mezun veren fabrikalar olmaktan çıkıp turizm sektörüne yön veren bilim yuvaları haline geleceklerdir.
- Turizm sektöründe çalışanların örgütlendiği bir meslek kuruluşu oluşturulmalıdır.
- Tüm turizmciler tarafından kabul edilen bir durum olan sektördeki ağır çalışma koşullarını iyileştirmeye yönelik olarak turizm politikaları geliştirilmelidir.
- Toplum tarafından düşük bir imaja sahip olan turizm işlerinin imajı yükseltilerek turizm mesleğinin toplumdaki saygınlığı artırılabilir.
- Turizm çalışanlarının sosyal haklarının sağlanması ve geliştirilmesi gerekmektedir.
- Gerçekçi turizm politikaları geliştirilerek sektörde istikrar sağlanmalıdır.

Turizm Eğitimi Lisans Mezunları ve İstihdam Durumları
S. Pınar TEMİZKAN, Çoşkun CEVİZ, Duran CANKUL

- Turizm sektöründe çalışmak için turizm diplomasının aranması gereken bir özellik olması sağlanmalıdır.
- Turizmle ilgili kamu kuruluşlarında turizm eğitimi almış personel istihdam edilmelidir.
- Turizm sektöründe yönetici pozisyonundaki personelin turizm eğitimi almış kişilerden oluşması sağlanmalıdır.
- Sunulan bu önerilerin yasal bir düzeyde uygulanabilmesi için turizm meslekleri kanunu oluşturulması gerekmektedir.

Bu araştırma sonucunda geliştirilen çözüm önerileri doğrultusunda turizm lisans mezunlarının sektörde istihdam edilmesinin önü açılabilir ve çözüm bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Akça, İ.; Akbaş Tuna, A. ve Gürlek, M. (2017). Turizm Öğrenimi Gören Öğrencilerin Sektör Çalışma Koşullarını Algılamaları Ve Sektörde Çalışmaya yönelik Tutumları: Meslek Yüksekokulu, Yüksekokul Ve Fakülte Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, 3. *Turizm Şurası Tebliğler Kitabı*, Cilt: 2, ss. 354-371, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Akıncı, Z. (2015). “Meslek Yüksekokullarında Verilen Turizm Eğitiminin Değerlendirilmesi: Bir Odak Grup Çalışması”, *Mediterranean Journal Of Humanities*, C: 5, No: 1, ss. 43-59.
- Akoğlan Kozak, M. (2009). “Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 22, ss. 1-20.
- Avcıkurt, C., Deveci, B. ve Türkmen, S. (2012). Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksekokulu (BTİOYO) Mezunlarının Turizm Sektöründeki İstihdam Profili, *Turizm Eğitimi Konferansı - Tebliğler*, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 3381 - Araştırma Ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları: 366 - Genel Yayın Dizisi: 75, ss. 109-119
- Aydos, H. (1992). Türkiye’de Turizm Sektörüne İşgücü Yetiştirilmesi Buma Yönelik Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, *Turizm Eğitimi Konferansı- Workshop*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını, ss. 175-178.

- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2013). “Turizm İşletmeciliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektöründeki İstihdamla İlgili Görüşleri Ve Sektördeki Kariyer Beklentileri (Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği)”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı: 35, ss. 1-21.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Turizm Ve Rekabet Edebilirlik*, Detay Yayıncılık, Yayın No:122, Ankara
- Baltacı, F. ; Üngüren, E. ; Avsallı, H. ve Demirel, O. N. (2012). “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin Ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, C: 4, No: 1, ss. 17-25.
- Boylu, Y. (2004). “Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Amacına Yönelik Beklentilerinin Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi
- Boylu, Y. ve Arslan, E. (2013). Türkiye’deki Turizm Eğitiminde Son Rakamsal Gelişmeler, *14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 05-08 Aralık, ss. 539-556
- Cankül, D. (2016). “Turizm Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Ortak Akıl”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.
- Cankül, D., Erbaş, A ve Temizkan, R. (2017). “Turizm Sektöründe Nitelikli İşgücüne Doğru: Turizm Diplomalıların Sektöre Kazandırılması”, *Social Sciences Studies Journal*, 3(8): 1815-1833.
- Çatı, K. ve Bilgin, Y. (2013). “Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, C: 14, No: 1, ss. 23-45.

EARGED (Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı) (2006). “Endüstri Meslek Liselerinde Verilen Eğitim Ve Mezunlarının İstihdam Durumlarının Değerlendirilmesi Araştırması”, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, http://www.meb.gov.tr/earged/earged/eml_ders_mezun_istihdam_durumu.pdf,

Erişim Tarihi: 10.07.2015

Erbaş, A., Cankül, D. ve Temizkan, R. (2013). Turizm Personeli Meslek Yasası Girişimi: Tiyader Örneği, *14. Ulusal Turizm Kongresi*, ss.1150-1162.

Erdem, B. ve Kayran, M. F. (2013). “Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, C: 14, No: 1, ss. 81-106.

Evren, S. ve Kozak, N. (2012). Türkiye’de 2000-2010 Yılları Arasında Yayımlanan Turizm Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi, *VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 12-15 Nisan, Antalya, ss. 250-266.

Gökbulut, E. (2011). “Meslek Yüksekokulu İktisadi Ve İdari Programlarından Mezun Olan Öğrencilerin İşgücü Piyasasındaki Durumlarının Analizi: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Örneği”, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

Gülcan, B.; Özekici, Y. K. ve Eren, A. (2017). Türkiye Turizm Yükseköğretiminde Yeni Bir Model Olarak Kurulan Turizm Fakültelerinin Analizi, *3. Turizm Şurası Tebliğler Kitabı*, Cilt: 2, ss. 278-296, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara.

Halis, M. ve Aydın, S. (2010). Turizm Eğitiminde Uygulanan Müfredat Bağlamında Öğrenci Kazanımlarının Ve Eğitim Koşullarının Değerlendirilmesi: Akademisyen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *V. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 27-30 Mayıs, Nevşehir, ss. 377-393.

İçöz, O. (1991). “Turizm Sektörünün Gelişmesinde İnsan Unsurunun Önemi”, *Anatolia*, C:2, No: 6, ss. 15-18.

- İstanbulu Dinçer, F. ; Akova, O. ve Kaya, F. (2013). “Meslek Yüksekokulu Turizm Ve Otel İşletmeciliği Programı Öğrencilerinin Kariyer Planlaması Üzerine Bir Araştırma: İstanbul Üniversitesi Ve Gümüşhane Üniversitesi Örneği”, *Elektronik Mesleki Gelişim Ve Araştırmalar Dergisi*, C: 1, No: 2, ss.42-56
- Keleş, Y.; Gültekin, Y. ve Pelit, E. (2017). Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitiminin Örgütlenmesine İlişkin Sorunlar ve Turizm İşletmeciliği Eğitiminin Durumu, 3. *Turizm Şurası Tebliğler Kitabı*, Cilt: 2, ss. 298-307, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Kılıç, Y. (2014). “Turizm Sektörü İstihdamının Eğitim Durumu Ve İnsangücü Planlaması”, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi – Journal Of Educational Sciences Research*, C: 4, No: 1, ss.419-436
- Kızılırmak, İ. (2000). “Meslek Yüksek Okulları Turizm Ve Otelcilik Programlarının Günümüz Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 147, ss. 54-60
- Kiracı, K. ve Bayrak, Ü. (2014). “Sivil Havacılık Lisans Mezunlarının İstihdam Ve Kariyer Durumları Üzerine Bir Araştırma”, *E-International Journal Of Educational Research*, C: 5, No: 2, ss. 67-88.
- Kuslivan, S. ve Kuslivan, Z. (2000). “Perceptions And Attitudes Of Undergraduate Tourism Students Towards Working İn The Tourism İndustry İn Turkey”, *Tourism Management*, C: 21, ss. 251-269
- Külahçı, M. (1992). *Turizm Sektöründe İşgücünün Mesleki Eğitimi, Turizm Eğitimi Konferansı- Workshop*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını, ss. 105-113.
- METARGEM (Meslekî Ve Teknik Eğitim Araştırma Ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı) (2000). “Turizm Sektörünün Ara Kademe İnsan Gücü İhtiyacı Ve Turizm Eğitimi Araştırması”, Yayın No: 26, Ankara,

http://meb.gov.tr/earged/earged/Turizm_sektoru_ara_eleman.pdf, Erişim Tarihi:
10.07.2015

- Okumuş, F. ve Yağcı, Ö. (2005). “Tourism Higher Education İn Turkey”, *Journal Of Teaching İn Travel & Tourism*, C:5, No:1-2, ss.89-116.
- Olçay, A. ve Düzgün, M. (2015). “Turizm Sektörünün İstihdam Niteliğinin Öğrencilerin Kariyer Planları Üzerindeki Etkisi”, *Seyahat Ve Otel İşletmeciliği Dergisi/ Journal Of Travel And Hospitality Management*, C: 12, No: 3, ss. 49-72.
- Orhan, A. (2015). “Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektörü İle İlgili Algılarının Çalışma Niyetleri Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özdoğan, O. N. ve Çavuş, Ş. (2009). *Türkiye’de Turizm Eğitiminin Yapısı ve Gelişimi*, Türk Turizm Tarihi: Yapısal ve Sektörel Gelişim, ed: Şenol Çavuş, Zehra Ege ve Osman Eralp Çolakoğlu, Detay Yayıncılık, Yayın No: 303, Ankara
- Özkan, E.; Taş, S. ve Başkan, K. (2015). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektörü Hakkındaki Görüşleri Ve Beklentileri: Çeşme Turizm Ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği, 16. *Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, Detay yayınları, yayın no: 678
- Polat Üzümcü, T. ve Bayraktar, S. (2004). Türkiye’de Turizm Otel İşletmeciliği Alanında Eğitim Veren Yükseköğretim Kuruluşlarındaki Eğitimcilerin Turizm Mesleki Eğitiminin Etiksel Açıdan İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması, 3. *Ulusal Bilgi, Ekonomi Ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı*, Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 108
- Sarıışık, M. (2007). “Turizm Sektöründe Meslek Sahibi Olmaya Yönelten Etkenler: Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Çalışma”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C: 18, No: 2, ss. 143-160.

- Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*, Detay Yayıncılık, Yayın No: 15, Ankara.
- Temizkan, R. ; Erbaş, A. ve Cankül, D. (2014). Turizm Personeli Meslek Yasası Mümkün Mü?, *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 04-05 Nisan, ss. 406-419.
- Temizkan, R. ve Cankül, D. (2015). "2023 Stratejik Hedefleri İçin Stratejik Sektör Turizmde Ortak Akıl" (Ed.). Esogü Basımevi, Eskişehir.
- Ünlüönen, K. ve Boylu, Y. (2005). "Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 12, ss. 11-32.
- Yanardağ M. Ö. ve Avcı, M. (2012). "Turizm Sektöründe İstihdam Sorunları: Marmaris, Fethiye, Bodrum İlçeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme", *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C: 3, No: 2, ss. 39-62.
- Yıldız, Z. (2011). "Turizmin Sektörünün Gelişimi Ve İstihdam Üzerindeki Etkisi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C:3, No: 5, ss. 54-71.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (2018). <http://istatistik.yok.gov.tr>, 10.01.2018.